

ՅԱՂԱԳՍ ՏԱԻՆԻ ՍՐԲՈՅՆ ԹԷՈՒՈՐՈՍԻ

Սրբոյն Նեքտառեա Կոստանդինուպոլսի եպիսկոպոսին, յաղագս տաւնի սրբոյ եւ ճգնագգեաց վկային Թէոդորոսի, զոր յառաջնումն շաբաթոքառանդողացն տաւնէն ամենայն հաւատացեալ[ք] Բի. ի փառս ամենատրք Երրորդութեանն¹:

Յառաջնում ամի Յուլիանոսի, մինչդեռ նորընծայ էր ի թագաւորութեանն, խորհուրդ չարութեան արկ ի միտս իւր ի աղբիւղ բանարկութիւն, առ ինքն ժողովէր² զամենայն խորհրդակիցս անօրէնութեան իւրոյ, հարցանելով զնոսա զի թերեւս հնար կարացէ գտանել ի դիմշող ժամանակի, զի զամպարշտութիւնն, զոր ի կիր արկեալ³ էր, ի գլուխ հանցէ, ոչ տամաշանաք վատնել կամ ցնդել կամ մահացուցանել զոմանս, այլ զամենայն բնակիչս քաղաքին՝ ի ձեռն գաղտնի հնարից ի կոսպաշտութեան հրապոյրս մերձեցուցանել: Թէպէտ եւ աստուածային գթութեանց խնամարկութիւնքն զնորա զամպարիշտ խորհուրդն ցնդեաց եւ կորոյս, քանզի ամենատրք քառանդողաց⁴ պահոց սղոմացիցն հասանելով, զոր ամենայն հաւատացեալք մարրապէս պահեն անլուծանելի յամենայն պարարտ կերակրոց, եւ ի թմբեցոցիչ⁵ ըմպելեաց, զինոյ ասեմ եւ մոցին տեսակաց, զոր զնախկին մեղուցեալսն եւ զյառաջակալ [յ]անցեալսն, ի ձեռն դառն ճաշակմանն, յիշելով եւ զգլորումն յաւերժական⁶ կենացն, եւ նովին կանոնադրեալ կիտի ի գլուխ տանին մինչեւ ցատրք պատեքն՝ փրկանետ յարութեանն Բի. Այ. մկրոյ:

Արդ յառաջ[ն]ում ատորն, ի սկզբան պահոցն մտանելոյ՝ զեպարքոս քաղաքին առ ինքն հրամայեաց⁷ գոչել. զհամախոն իւրոյ չար մտացն եւ անհաւատութեանն եւ ասէ ցնա. Քանզի բազում եւ զանազան հնարն ի կիր արկի, ով հիպարքե, եւ զկարգս կրանից քրիստոնէից ոչ կարացար շիջուցանել, եւ ինձ վասն այս ի ձեռն ցնորից ոչ փոքր ինչ փոյթ է, զի եղև ինձ վաղվաղակի յատուածոցն խորհուրդ գեղեցիկ իսկ եւ անդիմադրելի⁸, քանզի զեթնեքեալ⁹ շաբաթս զայս քրիստովնայքն յառաջմէ ատորն մինչև ցկատարածն յոյժ մաքրապէս եւ սաւան լուծանելոյ պահեն ամենաւին: Արդ հրամայեմ քեզ զի որչափ ի վաճառարանս քաղաքիս կերակրուր կամ ըմպելի ի կարևորացն եղեալ լինի՝ ամիփեսացն յըշտեմարանս, եւ մի՛ այլ ինչ դիցի ի վաճառափողոցադ, բայց յա[յ]նցանեաց, զոր եւ շնորհեցից կերակրուր եւ ըմպելի՝ արեամբ զոմիցն խառնակեալ¹⁰, զի ի հարկէ այսմ այսպէս լինել¹¹ ամենեքեան գնելով եւ ուտելով հպարտակ լիցին մկրոց հրամանացս, որպէս ճաշակեալք ի զոմից աստուածոցն, կամ աւով սատակի ի կենաց, զիտելով զխորհուրդս եւ ոչ ունելով այլ ուստեք լնույ զկարատութիւն իւրեանց:

Զայս իբրեւ յուս եպարքոսն յանատուած քերանոցն ազնորիկ, պատարիսանի ետ եւ ասէ. Այժմ գիտեմ¹² թէ ճշմարտապէս սիրտ թագաւորի ի ձեռին աստուածոցն է. եւ համանկամայն ընդ բանին եւ գործն հետեւեալ լինէր, եւ զոր ինչ ի վաճառարանսն էին մախադրեալք՝ ի տունս [ի] շտեմարանեալ լինէին, եւ զսո ի թագաւորն խարդա-

¹ Բնագիր Ջնո. Ս. Յ. թիւ 282, էջ 483—491 (=Ա): Համեմատուած օրինակներ, թ. 154 ր, էջ ՈՄԳ. 1 — ՈՄԶ. 1 (=Բ). թ. 918, էջ 315—332 (=Գ):

² Կոչէր ԲԳ:

³ Արկանեալ Բ:

⁴ Քառանդողացն Գ:

⁵ Թմբեցոցիչ ԲԳ:

⁶ Աւելանալ Բ, Յաւելանալ Գ:

⁷ Հրամայէր ԲԳ:

⁸ Անընդդիմադրելի Գ:

⁹ Զեթնեքեալ Գ:

¹⁰ Խառնեալ ԲԳ:

¹¹ Լինելով ԲԳ:

¹² Գիտեմք ԲԳ:

խնայ պիղծ կերակուրսն յամենայն վաճառարանս խանութիցն եղևար:

Եւ արդ զիս'որդ արդեաք, որ ստեղծն զմեզ Աստուած, միթէ անտես առնէր եւ անփոյթ, եւ ոչ երբեք: Այլ համանկամայն չար եւ դժմատեսակ¹³ հմարիցս եւ խորհրդոցս զփրկութիւն ընձեռեաց¹⁴ քահանայապետի քաղաքիս, որ յայնմ ժամանակի էր, զանաստուած խորամանկեալ խորհուրդն յայտնեաց ի ձեռն անպարտելի մեծի¹⁵ վկային իրոյ Թէոդորոսի՝ զփրկութիւն մերոյ հաստիս եւ հաւատոյ՝ արարելեալ իբրեւ ի տեսեալն ակնբերակի երևմամբ եկեալ հասեալ լինէր սուրբ վկայն Քի. առ քահանայապետ մերոյ քաղաքիս, յարթութեան եւ ոչ յանորջս երևեալ¹⁶ եւ ասէր աղապէս. Յարուցեալ, ասէ, ժողովեալ զհաստդ Քի. եւ զամենեւեան զգոռացոյ, զի մի ինչ լեղամակաւ, որ նախադրեալն են ի վաճառարանսն, զմեղեցն ինչ: Քանզի ամենամարիշտն Յովիանոս զամենայն արեամբ զոհից¹⁷ կողմն ապականեալ է: Իսկ քահանայապետն ասէ ցտորք վկայն. Եւ ո՞րպէս արդեաք, ով Տէր իմ, հնար է լինել իրիկ արդմիկ, բանիկ փարթոմացն թերեւս հնար է¹⁸ զպառաջագ[ւ]ղն շտեմարանեալսն ի պէտս իրեանց մատակարարել ըստ պատշաճի, իսկ տնանկացն, որք եւ ոչ միոյ ատոր կերակուր ունիցին ըստ բաւականի ստ ձեռն, զի՞նչ մխիթարութիւն կարատութեան¹⁹ հարգելորացն լինիցի նոցա:

Եւ սուրբ վկայն Քի. Թէոդորոս ասէ ցնա. կոյիւրեանատ շնորհեալ նոցա, զի զկարատութիւն իրեանց լցցին: Ասէ ցնա քահանայապետն. Ով տէր իմ, ոչ գիտեմ եթէ զինչ իցէ անուն իրիկ այդմիկ: Եւ սուրբ նախատակն Քի. վստն ջերմագոյն սիրոյն եւ ստուել պաշտպանութեան պատասխանի ետ եւ ասէ²⁰ ցորեան է եկեալ, զոր եւ դու բաշխեցես նոցա ի կերակուր, զի սովորութիւն է հայրենի օտառին իմոյ Եւխաղիտացոցն²¹: կոյիւրայ կոչել: Ձոր այսպէս արարեալ քո՝ ստանց վնասուց հոգեւոր վտանգից պահեսցես զհաստդ Քի. զոր զմեաց սուրբ արեամբ իւրով, զոր եւ հաւատացաք զհոգեւոր զորոս իմաստութեամբ:

Դարձեալ հարցանէր զնա քահանայապետն. Եւ ո՞վ եւ դու, տէր իմ, կամ զի՞նչ անուն է քո, որ այդպիսի գթածարէն հոգեբարձութեամբ մարդասիրապէս մերոյս փոյթ առնես փրկութեան: Սուրբն ասէ. Եւ եմ Քրիստոսի վկայն Թէոդորոս, եւ առաքեցայ վստն ձերոյ փրկութեան: Ձի՞նչ հրաշափառագ[ւ]ղն գործ նշանաց եղև ստ Նիկուէացիսն

ի մարգարէն Յովնանու քան զայս. զի նա կործանումն կորստեան խոստանայր քաղաքին, եւ այնպէս ածէր զնոսա ի զղջումն ապաշխարութեան, իսկ սուրբ վկայս եւ զպատմաւոր զոչ կործանելոյն այսչափ անձանց, եւ զազատմանն ի լծոյ անարեւն ուր[ու]յապաշտ մոլորութեանց, հաւատապէս յայտնեաց մեզ:

Արդ ո՞րչափ զանազանի հոգի ի մարմնոյ, նոյնչափ մեծ եւ բարձրագ[ւ]ղն է այս՝ քան զայն: Եւ մի՛ ինչ անձան եւ տարժանիս²² համարեցուք զայստիկ զասացեալս ստ ի մէնչ, ընդ մարգարէին հոմապատասխար հաւատարեղով զվկայս, քանզի միոյ եւ նոյն Տեսուն երկաքանչիւրքս, եւ ստ ի նմանէն երկաքանչիւրոցս գործք եւ սքանչելիք. զի եւ ի նորին հրամանէ կամաց գործեցան: Այլ մեր յառաջակալ նախկի ասացելոց մերոց զնետ երթալով՝ ասացուք եւ զյաջորդ պատմութեանց բացիցն որ զնետ են²³:

Արդ իբրեւ այսպէս զայստիկ լուսա հայրապետն, սխրացմամբ եւ խնդութեամբ լի եղև, յարուցեալ՝ զսուրբ հաւտն հովտապետին²⁴ Քի. առ ինքն ժողովէր, եւ զգթութեանցն Աստուծոյ խնամակալութիւնն եւ զվերակացութիւնն պաշտպանութեան վկային իւրոյ ստուգութեամբ պատմէր ամենեցուն. եւ զխրատ հրամանին, զոր ընկալեալ էր, արարեալ առանց յապաղանաց, անվնաս պամէր զսկիական ժողովուրդսն Քի.²⁵ Այ.:

Եւ արդ եօթներեկի²⁶ ատուրցն կատարելով իբրեւ²⁷ ետես սոսկարիշտն Յովիանոս ամենեւին պարտեալ զինքն՝ ո՞չ ինչ յառաջելով խորամանկ ապիւրատ խորհրդոցն իւրոց, հրամայէ դարձեալ եպարքոսին ի բաց բառեալ զխարոյխեալ եւ զսպականեալ կերակուրսն, եւ զսովորականսն յառաջ ածեալ[ու] հրամայեաց:

Եւ արդ ի հաւանել շարթումն, իբրեւ զնկայս մոլելոյն²⁸ իմացան քրիստոնեայքն եթէ լուծեալ եղև, գեղեցկալայթ վկային Թէոդորոսի զոհոթեամբ արմնութիւնս յառաջադրելով՝ տան պայծառ եւ գերափայլ մնա կատարեցին, եւ ցորեան եփելով եւ տնանկաց²⁹ բաշխելով զպատմաւոր փրկութեան իրեանց ամենեցուն յայտնի արարին: Աստուստ յիրաքանչիւր ամի յայնմ հետէ մինչեւ ցարսար սքանչելեացն երջանիկ վկային Թէոդորոսի յիշատակ ստ հաւատացեալս ամենայն արիւնադրեցաւ³⁰ կրտսարիկ առանց յերկուամալոյ³¹ բարեպաշտապէս:

¹³ Դժմատեսակ Ա, դժմատեսակ Գ:

¹⁴ Ընդ ձեռաց Բ, ընդ ձեռնեաց Գ:

¹⁵ Եւ մեծ Բ:

¹⁶ Երթեալ Ա:

¹⁷ Ձոհիցն Գ:

¹⁸ Զուրմի՞ հնար է ԲԳ:

¹⁹ Զուրմի՞ կարատութեան ԲԳ:

²⁰ Զուրմի՞ եւ ասէ Ա:

²¹ Եւխաղեացոյն Բ:

²² Տաճանիս ԲԳ:

²³ Ձկնի են ԲԳ:

²⁴ Հուսպետին Բ:

²⁵ Զուրմի՞ Քի. ԲԳ:

²⁶ Եթէ երբեք Ա:

²⁷ Զուրմի՞ իբրեւ ԲԳ:

²⁸ Մոլորելոյն ԲԳ:

²⁹ Աղքատաց ԲԳ:

³⁰ Հատատեցաւ ԲԳ:

³¹ Յերկուամալ Բ:

Այս ինչ է առ ի մէջ պատուաւս եւ տաննաւս յիշատակ վասն այսքան եւ այսպիսի ջերմագ[ւ]ոյն պաշտպանութեան առ ի մեզ եղելոյ ի սրբոյ վկայէն, եւ անտեղի եւ չարիմաց խորհրդ[ւ]ոյն³² ամպարշտին Յովիանու, ցրուելոյ եւ ցնդելոյ, այլ ոչ որ կարասցէ զԱստուծոյ մերոյ ճշմարտէ զանբաւ բարերարութիւնս պատմել, եւ զանճառանկի զարարութիւնս բովանդակել բանի, որ յայնմ ժամանակի, ի մ[ի]ում վայրկեանի ժամու, ճողոպրեալ ի բաց կորզեաց³³ զհաւատացեալս ի ձեռաց չարամախանձ բանարկութիւն, պայծառ վեր[ա]հասութեամբ պանծալի վկային իւրոյ Թէոդորոսի: Դարձեալ այժմ եւս յիւրաքանչիւրում աւուր եւ ի ժամանակի, իրական զգուշութեամբ ի մեքեմաւոր հաղթից աստանայի զմեզ փրկէ եւ սպրկեցուցանէ, եւ ի նորին արքանեկաց չարաբողաց զմեզ եւ ի հաղածչաց ի բաց յափշտակեցէ³⁴:

Արդ զայս ամենայն գիտելով ընդ պնդութեան պանոցս՝ զաղաթս եւ զողորմութիւն լծակեցեցուք, զի իրբն թուաք ոմամբք բարձրացեալ յերկրէ յերկինս լինիցին անձինք մեր, զի պանքն յամենայն ախտից ազատս զնոցիս մեր առնեն, իսկ ողորմութիւնն՝ յախտեանական եւ անվախճան³⁵ կենացն առիլ՝ լինին մեզ, զի ոչ եւ միով իւրի ի բարեգործութեանցն պակասեալ լինիցին, այլ համարձակութեամբ ընդ փնային Քի. յատազատն մտցուք:

Առ այսորիւր ողորմածն եւս առաւել լինի սուսցեալ, իսկ կարծրագունցն եւ ոշտիցն, որք ապառու³⁶ ունին զբնութիւնս, եւ ոչ դուզնաբեա ինչ բանից ունին դնեն, այլ մեր հանդերձ այսորիւր զվերափայլեչականն արմենեգութիւն միշտ գոհացողական փառաբարութեամբ³⁷ երգեցուք Փրկչին մերոյ եւ հաւարակաց արարչին³⁸, եւ զիրաւափառագ[ւ]ոյն զսքանչելիսն միշտ նորոգապէս ամնուոաց յիշատակաւ բերցուք յանձինս մեր, եւ առ

զեղեցկացալոյ՝ եւ մեծ վկայն Քրիստոսի հաւատարմապէս գոչեցուք:

Ով մարտիրոսաց պատկ պարձանաց պաշտառութեան, ով ընծայ Աստուծոյ եւ կենդանի պատուագ, ով պահապան եւ նախամարտիկ զարապիգ հաւատացելոց, աղաչեմ հաջցելով ի քէն, հանդերձ հաւատացեալ ժողովրդովքս, զի մի՛ անտես արարցես զաղքատութիւն եւ զխոնարհութիւնս մեր, այլ միշտ վասն մեր մաղթել մի՛ երբեք ձանձրացիս, ով ամենաքանդ ի վկայս, եւ մի՛ յիւրաքանչիւր աւուր եւ ժամու հնուցեալ ի բացեալ արարցես զնոցիս մեր ի քոյին խնամակալութեան: Զի յայնմ ժամանակի երեսելի³⁹ ամպարիշտն էր եւ հակառակորդն ճշմարտութեանն Յովիանու ընդդիմամարտ մերոյս ժողովրդոց⁴⁰: Իսկ այժմ սկսեանաւ եւ աներևոյք բանարկութիւն միշտ դրժել ջանալով զանխաբար գոցիս մեր:

Արդ քո[ւ]ով արիական եւ հանդիսական զաւրութեամբ վանեալ զգունդս Բէլիարայ, ով ամենապատիւ եւ յոքնապաշտոն ճգնաւորոյ Քի., բանգի կենդանի քեզ⁴¹ լինել եւ յետ [մահու]⁴² հաւատացեալ եմք, որպէս եւ Տէրն ասէ. Թէ որ հաւատալիս՝ թշւոյտ եւ մուսանի կեցցէ⁴³: Այլ դու ոչ միայն պարզաբար հաւատացեր, այլ եւ վասն նորա մեռեալ՝ կցորդակից եղեր մահու խաչին եւ չարաբանացն, եւ միշտ կենդանի եւս առ Տեան, յանձնաւորի եւ յանձն կենդանութեանն:

Արդ իբրոյ յԱստուած կենդանի մերձ գոյով քո՛ հաշտութիւն հացեալ մեզ քոյով մաղթանալոյ, զի յատեալս թախանձանաց ազատեալք՝ հանդերձեցոց բարեացն եւ երկնից արքայութեանն արժանի լիցուք: Ծնորհաւ եւ մարդասիրութեամբ Տեան մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որոմ վայել են⁴⁵ փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեալ:

Երուսաղէմ

Հրատ. Ա. Յ. Սրմունի

³² Խորհրդոցն Բ:

³³ Կոչեաց Ա:

³⁴ Յափշտակեցել Ա:

³⁵ Առվախճան Ա:

³⁶ Ապառու ԲԳ:

³⁷ Զվայելչական արմնութիւնս... փառաբանութեամբ ԲԳ:

³⁸ Զունի՝ մերոյ եւ հաւարակաց արարչին Բ:

³⁹ Զունի՝ Զի յայնմ ժամանակի երեսելի Բ:

⁴⁰ Մերոյ ժողովոյս ԲԳ:

⁴¹ Դրժելով ջանայ ԲԳ:

⁴² Զքեզ ԲԳ:

⁴³ Զունի՝ մահու Ա:

⁴⁴ Կենդանի է ԲԳ:

⁴⁵ Վայել է Ա:

